

เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร

กิตติศักดิ์ เหล่าสุข¹

รุจี ศรีสมบัติ²

มานพ วิสุทธิแพทย์³

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องเพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบและเพื่อ การฟื้นฟู ส่งเสริมและอนุรักษ์ เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร ผลการศึกษาพบว่าเพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร ประกอบด้วย เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ และลำตัดลูกบท นิยมนำมาร้องเล่น ทั้งงานมงคลและ งานอวมงคล มีพ่อเพลงแม่เพลงมีหน้าที่ร้องนำ และมีลูกคู่หรือลูกบททำหน้าที่ร้องรับ เพลงบอกใช้ฉิ่งและ การปรบมือเพื่อเป็นจังหวะ เพลงนาไม่มีการใช้เครื่องดนตรี เพลงเรือจะใช้ไม้พายเรือเคาะกับกาบเรือเพื่อให้จังหวะ ในการร้อง และลำตัดลูกบทใช้ฉิ่งและรำมะนาลำตัด เป็นเครื่องประกอบจังหวะ มีลักษณะเป็นจังหวะสามัญ บทร้อง มีรูปแบบฉันทลักษณ์ ก่อนการแสดงเพลงบอกและเพลงนา ไม่มีการตั้งเครื่องบูชาครู ส่วนเพลงเรือและลำตัดลูกบท จะมีการตั้งเครื่องบูชาครู แต่งกายแบบพื้นบ้านทั่วไป มีการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ ด้านการฟื้นฟู ส่งเสริม และ อนุรักษ์ มีการรวบรวมข้อมูลเพื่อการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร ณ เรือนดนตรีไทย โรงเรียนเมืองหลังสวน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

คำสำคัญ : เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ ลำตัดลูกบท

¹ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล: folk_swu@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล: rujee@swu.ac.th

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อีเมล: manopwis@swu.ac.th

Southern Thai Folk Vocal Music in Chumphon Province

Kittisak laosuk⁴

Rujee Srisombut⁵

Manop wisuttiapat⁶

Abstract

The objectives of this study were to study Southern Thai folk vocal music in Chumphon, and to restore, promote, and preserve this kind of music. The findings indicated that the folk vocal music in Chumphon include Pleng Bok, Pleng Na, Pleng Ruea, and Lam Tat Luk Bot. This music is performed in both propitious and misfortune ceremonies. Pho Pleng and Mae Pleng, male and female lead singers, are the lead vocals, and there is a group of singers, called Lok Kho or Luk Bot, who response the lead. In Pleng Bok, the rhythm is maintained by Ching and clapping. No rhythmic instruments are used in Pleng Na. The singers in Pleng Ruea use oars to maintain its rhythm, whereas Lam Tat Luk Bot uses Ching and Rammana lam tat that there is an ordinary stroke. The lyrics are in the poetic form. Prior to the show of Pleng Bok and Pleng Na, offerings are unnecessary. In Pleng Ruea and Lam Tat Luk Bot, the offerings are elaborately set up, the singers are dressed in Southern traditional costumes and the music is transmitted orally. In terms of restoration, promotion, and preservation, the information was gathered for local curriculum development and the Learning Center for the Southern Thai Folk Vocal Music which was established at the Thai Classical Music House, Muanglangsuan School, Langsuan, Chumphon.

Keywords: Southern Thai Folk Vocal Music, Pleng Bok, Pleg Na, Pleng Ruea, Lam Tat Luk Bot

⁴ Doctoral student of Program in Ethnomusicology, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University. e-mail: folk_swu@hotmail.com

⁵ Asst.Prof.Dr., Program in Ethnomusicology, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University. e-mail: rujee@swu.ac.th

⁶ Assoc.Prof.Dr., Program in Ethnomusicology, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University. e-mail: manopwis@swu.ac.th

บทนำ

การละเล่นถือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ชาวบ้านได้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้ตอบสนองความต้องการของตนเองและคนที่อาศัยอยู่ในสังคม มีรูปแบบการแสดงไม่ซับซ้อน เพื่อความเหมาะสมกับสภาพสังคมนั้น ๆ มีวิธีการสืบทอดหรือถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ โดยอาศัยการจดจำ การซึมซับ เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า การละเล่นพื้นบ้านเป็นทั้งชีวิตและจิตใจของชาวบ้าน นอกจากนี้ (Pongpaiboon, 1986 : 165-166) ได้กล่าวถึงการละเล่นพื้นเมืองว่า การละเล่นพื้นเมือง ของแต่ละท้องถิ่นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว อันเนื่องมาจากอิทธิพลทางสภาพภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจและสังคม สอดคล้องกับความเป็นจริงของวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านที่เรียบง่าย การละเล่นพื้นเมืองส่วนใหญ่เป็นสื่อบันเทิงผ่านการชมและการฟังควบคู่กันไป

ด้านของประวัติศาสตร์ทางภาคใต้ นั้น พบว่า การละเล่นพื้นเมืองภาคใต้ ที่เป็นที่รู้จักและคุ้นเคยกันส่วนมากคือ มโนราห์ และหนังตะลุง ซึ่งนับเป็นศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้ที่มีการถ่ายทอดและพัฒนาการมายาวนาน ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านสุนทรียรสและความสุขอย่างลึกซึ้ง หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนภาคใต้ก็ว่าได้ มโนราห์ และหนังตะลุง มีความคล้ายคลึงกันในแง่ของขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมและดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดง ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ที่ควรค่าแก่การศึกษาเพื่อการอนุรักษ์ ดนตรีและเพลงของชาวภาคใต้มีทำนองไม่มากนัก มีทำนองสูงต่ำประมาณ 3 เสียง เช่น การขับกลอนหนังตะลุง มโนราห์ และเพลงบอก ที่มีลักษณะคล้ายบทสวดในคัมภีร์พระเวท หรือบทสวดในอินเดีย จังหวัดชุมพรเป็นจังหวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่น่าสนใจที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ ที่มีความโดดเด่นเช่น มโนราห์ และหนังตะลุงหรือแม้แต่การละเล่นต่าง ๆ และเพลงร้อง โดยเฉพาะ เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ และลำตัดลูกบท ปัจจุบันเพลงร้องพื้นบ้านเหล่านี้ถูกลดบทบาทลงตามสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกวัฒนธรรม หรือครุภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ลดจำนวนลงอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้ว่าศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่นเป็นศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าทั้งสิ้นเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเจริญก้าวหน้า ทั้งยังได้สอดแทรกคุณธรรม ข้อคิด คติเตือนใจ พิธีกรรมต่าง ๆ ไว้อย่างน่าสนใจ ผู้วิจัยได้ตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อการรวมองค์ประกอบเพลงร้องพื้นบ้านจังหวัดชุมพร รวมถึงการฟื้นฟู ส่งเสริม และอนุรักษ์ เพื่อการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร แก่นักเรียนนักศึกษา ทุกระดับและผู้สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบเพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร
2. เพื่อการฟื้นฟู ส่งเสริมและอนุรักษ์ เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร

วิธีการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาเรื่องเพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร ผู้วิจัยได้ศึกษาตามขั้นตอนกระบวนการทางมานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศิลปากร โดยนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยามหาวิทยาลัยศิลปากร ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเพลงร้องที่ประกอบด้วย เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ และลำตัดลูกบท ซึ่งเป็นศิลปะการแสดงพื้นเมืองภาคใต้จังหวัดชุมพร โดยมีแนวทางในการศึกษา คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษา สรุปและอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ประกอบด้วย

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยและข้อมูลดิจิทัลที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวมจากแหล่งข้อมูล ได้แก่ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร ระบบฐานข้อมูลปริณญาณิพนธ์ เอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร จากปราชญ์ท้องถิ่น และระบบเครือข่ายฐานข้อมูลออนไลน์

1.2 ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม การลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งแรก เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2560 จากแหล่งข้อมูลสำคัญ ภายในจังหวัดชุมพร บ้านของ สพรัง ยินดี (ปราชญ์ท้องถิ่น) รวมถึงการศึกษาจากแหล่งข้อมูลออนไลน์ (www.Youtube.com) ที่ทางวัฒนธรรมจังหวัดชุมพรได้บันทึกและเผยแพร่ข้อมูลศิลปะการแสดง เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ และลำตัดลูกบท จังหวัดชุมพร รวมถึงการได้ศึกษาศิลปะการแสดงในท้องถิ่นอื่น ๆ ในภาคใต้ด้วย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่างของศิลปะการแสดงนี้เป็นเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่ภาคสนามเป็นครั้งที่สองเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2561 เพื่อศึกษารายละเอียด ศิลปะการแสดง เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ และลำตัดลูกบท ด้านบทร้อง ทำนอง จังหวะ รวมถึงข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้าถึงรายละเอียดข้อมูลได้อย่างชัดเจนเพิ่มขึ้น

1.3 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้มีการสัมภาษณ์ปราชญ์ท้องถิ่น ผู้ที่มีทักษะความสามารถในด้านเพลงร้องพื้นบ้าน และท่านก็เป็นผู้ซึ่งได้รับการยอมรับ ได้รับการยกย่องและเป็นผู้หนึ่งที่มีเจตนาารมณ์ในการสืบทอด ถ่ายทอด และมีองค์ความรู้ในด้านเพลงร้องพื้นบ้านของจังหวัดชุมพรเป็นอย่างดี คือ นายสพรัง ยินดี มีรูปแบบการสัมภาษณ์ ออกเป็น 2 รูปแบบ คือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

1.4 การสนทนากลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย จากการลงภาคสนามในแต่ละครั้ง ที่ได้จากปราชญ์ท้องถิ่น ชาวบ้าน หรือผู้ที่มีความรู้ แล้วนำข้อมูลที่ได้ออกไปใช้ในวงกลุ่มใหญ่ โดยผู้วิจัยจะเชิญผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะการแสดงพื้นเมือง โดยเฉพาะวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร นักวิชาการ นักเรียนนักศึกษาผู้ที่มีความสนใจ ได้ร่วมแสดงข้อคิดเห็นและข้อเสนอ อันจะเป็นประโยชน์เพื่อจะนำไปใช้ในงานวิจัย

1.5 การสังเกต การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ศึกษาและร่วมร้องเพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ และลำตัดลูกบท โดยได้รับการถ่ายทอดจาก สพรัง ยินดี (ปราชญ์ท้องถิ่น) และการสังเกตแบบไม่มี

ส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลงานวิจัย และได้สังเกตกิจกรรมการแสดง ในงานสำคัญในท้องถิ่นเช่น งานวันพระใหญ่ งานประเพณีที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ปัจจุบันหาชมได้ยากแล้ว

2. การศึกษาข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล

ขั้นศึกษาและการจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมตัว การรวบรวม การจัดกระทำข้อมูล และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

3. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ออกแบบและสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต อุปกรณ์ที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ อุปกรณ์สำหรับการจดบันทึก อุปกรณ์สำหรับบันทึกเสียง อุปกรณ์สำหรับบันทึกภาพนิ่ง อุปกรณ์สำหรับบันทึกภาพเคลื่อนไหว และอุปกรณ์เครื่องคอมพิวเตอร์ และซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการจัดกระทำข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลดังหัวข้อต่อไปนี้ ประวัติ อุปกรณ์ รูปแบบของชนบัตนธรรม เนื้อหา การฟื้นฟู ส่งเสริมและอนุรักษ์ ด้านประวัติและสถานการณ์ตามสภาพสังคม ของเพลงร้องประกอบด้วยเพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ และลำตัดลูกบท ที่ศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร

ผลการศึกษา

1. ประวัติจังหวัดชุมพร

คำว่า “จังหวัดชุมพร” เพิ่งเริ่มใช้ในปี 2459 เมืองชุมพรจัดเป็นเมืองด่านเพราะอยู่ระหว่างช่องแคบลาย เป็นเมืองด่านหรือแคว้นเทพนครหรือแคว้นอุทอง เมืองชุมพรเป็นเมืองที่ตั้งขึ้นในสมัยอยุธยา เมื่อปีจอ พ.ศ. 1997 นับแต่นั้นเป็นต้นมาก็ให้เป็นหัวเมืองหนึ่งในหัวเมืองปักษ์ใต้ ชุมพรเป็นชื่อเมืองมาแต่โบราณตามตำนานการสร้างเมืองนครศรีธรรมราชได้มีการสร้างเมืองสิบสองนักษัตร เมืองชุมพรเป็นเมืองหนึ่งในสิบสองนักษัตรเป็นปี่มะแม ถือตราแพะ และปรากฏหลักฐานแน่นอนว่า มีชื่อชุมพรมาแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ แห่งกรุงศรีอยุธยา จังหวัดชุมพรยังมีศิลปวัฒนธรรมด้านการที่ดั่งงามมากมายที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน

2. เพลงบอก

เพลงบอกนิยมว่าหรือร้องกันทั่วไปในแถบจังหวัดภาคใต้ เช่น ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช ตรัง พัทลุงและสงขลา เพลงบอกในแต่ละท้องที่แต่ละจังหวัดก็มีลักษณะเฉพาะตัว ที่แตกต่างกันออกไป ในการร้องเพลงบอก แต่เดิมนิยมร้องกัน ในช่วงเทศกาลตรุษสงกรานต์มีลักษณะท่วงทำนอง เป็นการบอกกล่าวเล่าเรื่องเล่าเรื่องราวข่าวสาร ไปตามหมู่บ้านบริเวณใกล้เคียง ว่ากำลังจะมี หรือจะทำอะไรกันให้ทราบโดยทั่วกัน เช่น การร้องเพลงบอกเกี่ยวกับวันสงกรานต์ การร้องเพลงบอกเพื่อเชิญชวนกันไปงานบุญ โดยจะมีการสอดแทรกสำนวน คติ สุภาษิต คำสอนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดำรงชีวิต การสร้างแรงจูงใจ ข้อคิดต่าง ๆ เพื่อให้เด็กได้มี

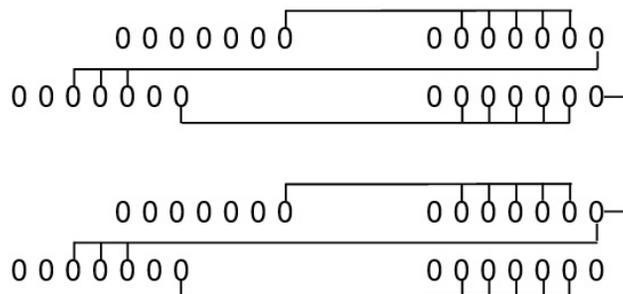
ความสนใจที่จะศึกษาเล่าเรียน เพื่อมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงเหตุการณ์เฉพาะหน้าทั่วไป จึงทำให้ผู้ได้รับฟังเกิดความสนุกสนาน และได้สาระประโยชน์ไปด้วยกัน ผู้ร้องเพลงบอกจะเป็นผู้มีปฏิภาณไหวพริบและมีความรอบรู้เรื่องราวต่าง ๆ ดีเพราะต้องว่ากันสดๆ มีแม่เพลง หนึ่งหรือสองคนเป็นต้นบท มีลูกคู่รับประมาณสามถึงสี่คน หรือมากกว่าก็ได้ มีฉิ่งเป็นเครื่องกำหนดจังหวะ หรืออาจมีกรับแกระ ประกอบอีกก็ได้ เมื่อคณะเพลงบอกไปถึงพอเริ่มเข้าประตูรั้วบ้าน หรือบริเวณบ้าน ก็จะเริ่มร้องเพลงโดยร้องไปเดินไป เนื้อร้องเป็นทำนองขมกมก ขมไม้ ขมบ้านเรือน โดยเจ้าของบ้านจะเตรียมสุรารอาหาร ปูเสื่อสาดให้การต้อนรับอย่างเป็นกันเอง คณะเพลงบอกก็จะร้องเพลง และรับประทานอาหารจนอิ่มแล้ว ก่อนกลับก็จะมีการให้ศีลให้พรเจ้าภาพ เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการร้องเพลง มีเพียงชนิดเดียวคือฉิ่ง และการปรบมือเป็นจังหวะเท่านั้น การแต่งกาย แต่งกายแบบพื้นเมือง หรือชุดสุภาพ พื้นที่และสถานที่ที่ทำการละเล่นเพลงบอกจะอยู่ในพื้นที่จังหวัดชุมพร และใกล้เคียง แต่ปัจจุบันแทบจะไม่พบการแสดงเพลงบอกนี้ยกเว้นการร้องเพลงบอกที่จัดขึ้นเพื่อแสดงในโอกาสที่ต้องการเท่านั้น

การแสดงเพลงบอกในอดีตของชาวภาคใต้
 ที่มา: Local Southern Information (2018)

แผนผังกลอนเพลงบอก เพลงบอก มีรูปแบบฉันทลักษณ์ คือ

เพลงบอก 1 บท มี 4 วรรค และใน 1 วรรค มี 5-10 พยางค์ พยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 4 จะไปสัมผัสกับพยางค์สุดท้ายของวรรคที่ 2

ตัวอย่าง	อดีตกาลที่ผ่านมา ขอยึดหลักคนเฒ่า	เป็นเวลาที่นานนัก กล่าวไว้ในสาร
----------	-------------------------------------	------------------------------------

วรรคที่ 1	แม่เพลง ลูกคู่ แม่เพลง ลูกคู่	อดีตกาลที่ <u>ผ่านมา</u> “ว่าเอ้ว่าเห้” ที่ <u>ผ่านมา</u> อดีตกาลที่ <u>ผ่านมา</u> “ว่าทอยซ้าฉ้าเหือ” <u>ผ่าน</u> มา
วรรคที่ 2	แม่เพลง ลูกคู่ แม่เพลง ลูกคู่	เป็นเวลาที่ <u>นานนัก</u> นานนัก เป็นเวลาที่...(หยุดร้องให้ลูกคู่รับ) “ใช่แล้ว” นานนัก

วรรคที่ 3	แม่เพลง ลูกคู่	*ขอ <u>ยึดหลักคนเฒ่า</u> คนเฒ่า
-----------	-------------------	------------------------------------

วรรคที่ 4	แม่เพลง ลูกคู่ ลูกคู่ *	* <u>กล่าวไว้ในสาร</u> กล่าวไว้ในสาร *ขอ <u>ยึดหลักคนเฒ่า</u> * <u>กล่าวไว้ในสาร</u>
-----------	-------------------------------	--

ร้องซ้ำในวรรคที่ 3 และวรรคที่ 4 ที่ปรากฏเครื่องหมาย * ทั้งวรรคติดต่อกัน

ร้องหรือว่าบทในทำนองเดิมแต่เปลี่ยนบทว่าเพลงบอก ไปจนกว่าจะจบบทเพลงบอก และเมื่อจะลงจบให้ร้องในจังหวะที่ซ้ำแล้วทอดลง

3. เพลงนา

เพลงนาเป็นเพลงร้องพื้นบ้านที่อยู่คู่กับชาวมุขมพรมาอย่างยาวนาน ไม่สามารถระบุได้ว่าเกิดขึ้นในยุคสมัยใด และไม่พบหลักฐานร่องรอยการบันทึกที่มาที่ชัดเจนแต่อย่างใด มีเพียงหลักฐาน ในกฎหมายตราสามดวง (เล่มหนึ่งว่า) (ออกญาเคางะ ทูราธิบดี ศรีสุริศวรลุมหนัก พระมุขมพร เมืองตรี นา 5000) และในเวลาต่อมาได้เลื่อนยศเจ้าเมืองขึ้นเป็นพระยา และได้มีการเปลี่ยนราชทินนามใหม่เป็น (พระยาเพชรกำแหงสงครามให้ถือศักดินาเท่าเดิม5000) จึงพอสันนิษฐานได้ว่าเพลงนาน่าจะเกิดขึ้นก่อนหรือตั้งแต่สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ การทำนาในยุคสมัยนั้น ไม่มีเครื่องจักรเช่นปัจจุบัน คงใช้แต่แรงงานจากทาสที่มีจำนวนมาก เมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยวข้าว เนื่องจากในระหว่างการเก็บเกี่ยวข้าวทาสที่กำลังเก็บเกี่ยวข้าว คงเกิดความเหนื่อยล้าจากความร้อนของอากาศ จึงได้ร้องรำทำเพลงเล่นกันบ้าง เป็นเหตุและปัจจัยที่ทำให้มีเพลงนาเกิดขึ้น แต่ไม่แพร่หลายในวงกว้างมาก

นัก เพราะว่ามี ผู้ที่มาเก็บเกี่ยวข้าวและใช้แรงงาน คงเป็นแต่เพียงแรงงานจากทาสนั่นเอง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีการเลิกทาส แต่เพลงนาก็ยังคงได้รับความนิยมแพร่หลายกันในจังหวัดชุมพร เพลงนาชุมพร(เพลงนาจังหวัดชุมพร) มีลักษณะเฉพาะของตนเอง มีท่วงทำนองเนิบนาบ ไม่มีดนตรีประกอบนิยมขับร้องในเขตอำเภอเมืองชุมพร ได้แก่ตำบลหาดพันไกร ตำบลนาชะอัง ตำบลวังไผ่ ตำบลบางลึก ตำบลนาทุ่ง อำเภอปะทิว และอำเภอสวี การขับร้องจะร้องเป็นคู่ ประกอบด้วยผู้ร้องนำเรียกว่า แม่เพลง ต้นไฟ แม่คู่ และผู้รับทอย เรียกว่า ท้ายไฟ เป็นการผลัดเปลี่ยนช่วยกันร้องนำและรับ เป็นลักษณะอัตราจังหวะสามัญหรือจังหวะ 2 ชั้น ซึ่งมีความเร็วปานกลางเมื่อเทียบกับอัตราจังหวะทางดนตรีไทย การรับอย่างกลมกลืนเรียกว่า ทอย เพื่อกันลืมและช่วยขัดเกลาสำนวนอีกด้วย โอกาสในการขับร้องคือฤดู เก็บเกี่ยวข้าวในนา และในโอกาสทั่วไป การเล่นเพลงนามีธรรมเนียมการร้องโดยเริ่มจากการบูชา คุณพระรัตนตรัย คุณบิดามารดา ครู อาจารย์ เจ้าฟ้าและพระมหากษัตริย์ แล้วจึงดำเนินเรื่องบทร้อง มีบทไหว้ครู บทชมโฉม บทฝากรัก บทลา และบทเรื่องราวทั่ว ๆ ไป

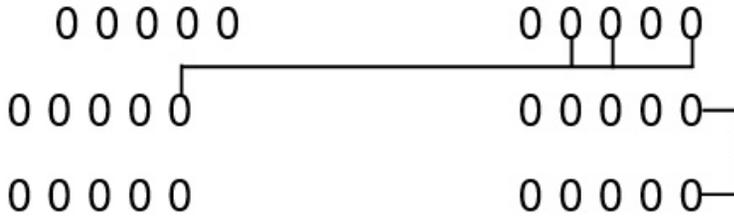

การร้องเพลงนาวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร
ที่มา: Chumpon cultural office (2015)

รูปแบบการต่อกลอนเพลงเรือ

	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ
หัวไฟ (แม่คู่)	- - - ช	- - - ม	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ม	- - - -	- - - -
	- - - ออ	- - - น่อง	- - - -	- - - หนา	- - - -	- - - ฮือ	- - - -	- - - -
หัวไฟ (แม่คู่)	- ช ม ม	- ช - ล	ม ล ม ช	- ล ล ล	- ช ล ล	- - - ม	- - - -	- - - -
	- ที่อำเภอ	- สะ - วี	มีของดีดี	-อยู่หลายอย่าง	-เซษฐาไทย	- - - ฮือ	- - - -	- - - -
ท้ายไฟ (แม่คู่)	- ช ม ม	- ช - ล	ม ล ม ช	- - - -	- ช ล ล	- - - ม	- - - -	- - - -
	- ที่อำเภอ	- สะ - วี	มีของดีดี	- - - -	-เซษฐาไทย	- - - ฮือ	- - - -	- - - -

แผนผังกลอนเพลงนา การสัมผัสแบบทั่วไป

การร้องเพลงนา หัวไฟจะเป็นผู้เริ่มร้องบทขึ้นต้น ท้ายไฟไม่ต้องทอยรับ ในการร้องขึ้นต้นบทร้องในแบบที่ 1 แบบที่ 2 และแบบที่ 3 จะให้หัวไฟเป็นผู้ขึ้นบทเท่านั้น แต่เมื่อร้องในกลางที่ 2 กลางที่ 3 และกลางที่ 4 จะเป็นการร้องแบบธรรมดา คือ ในหนึ่งกลาง(หนึ่งบท) มี 6 วรรค และใน 1 วรรค มี 5 พยางค์ ซึ่งจะต้องทอยรับให้ซึ่งกันและกัน เพื่อให้อีกฝ่ายคือหัวไฟได้คิดคำกลอนสัมผัสในบทต่อไปได้ และยังเป็น การช่วยผ่อนแรง และพักเสียงด้วย สำหรับในการทอยรับจะว่าซ้ำเฉพาะ 2 วรรคต้น ตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างจากบทเพลงนา

ออ...น้องหนา... วัดพระบรมธาตุสวี	เป็นของดีอันล้ำเลิศ เชษฐา เหย
ของมีค่าอันประเสริฐ	ที่เกิดมาได้กราบไหว้
กำจัดทุกข์กำจัดภัย	ทำให้เราจิตใจสบาย

- 1) หัวไฟ ออ...น้องหนา...วัดพระบรมธาตุสวี เป็นของดีอันล้ำเลิศ เชษฐา เหย
- 2) ท้ายไฟ จะต้องจำคำในวรรคที่ 2 ให้แม่นยำ ถ้าจำทั้งวรรคไม่ได้ ก็ให้ “ทอย”

เฉพาะคำท้ายในวรรคที่ 2 ว่า ใช้...เชษฐา เหย “อันล้ำเลิศ” เพราะผู้ร้อง จะต้องนำคำท้ายไปสัมผัสในวรรคที่ 3 คำว่า “ประเสริฐ” แต่ถ้าจำคำในวรรคที่ 2 ไม่ได้ ก็ให้ทอยรับว่า “สัจจัง...ดังเชษฐา เหย (เป็นสิ่งที่จะต้องจำ)

- 3) ถ้าหากท้ายไฟรับผิด ก็จะทำให้หัวไฟ ร้องบทผิดสัมผัสสระนั้นได้ (ถือเป็นข้อผิดพลาด)
- 4) ในการร้องหนึ่งกลาง(ทั้งบท)จะต้องร้องสัมผัสสระเดียวกันทั้งหมด จนครบ 8 กลาง (บท) เท่ากับ 1 ลง

ถ้าลงไม่ครบคนละ 8 กลาง (บท) จะเรียกว่า “เพลงนาไม่ครบบท”

5) การร้องบทเพลงนาใน 1 วรรค ส่วนมากนิยมใช้พยางค์ 5-8 พยางค์ แต่ในบางครั้งสามารถร้องได้ตั้งแต่ 3-12 พยางค์สุดแล้วแต่ทักษะความสามารถของผู้ร้อง

- 6) การทอยลง จะร้องซ้ำใน 2 วรรคสุดท้าย ในกลางที่ 8

7) ในการทอยรับที่ใช้คำว่า “นุชชา เหย” หรือ “เชษฐา เหย” ถือเป็นการยอมรับ ยินดี เห็นด้วยกับ ผู้ร้องหรือหัวไฟ

4. เพลงเรือ

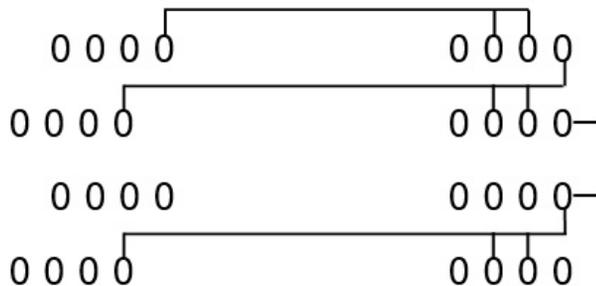
เพลงเรือ เป็นศิลปะการแสดงเพลงพื้นบ้านประเภทเพลงร้อง ที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน บ่งบอกถึงความผูกพันระหว่างชาวบ้านกับสายน้ำ นับเป็นวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ใช้ขับร้องขณะพายเรือในขบวนแห่ชักพระทางน้ำ ในวันพระเสด็จ คือวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 หรือในวันทอดกฐิน ผู้เล่นเพลงเรือคือ

ทุกคนในลำเรือซึ่งเป็นเรือหญิงหรือเรือชายล้วนทั้งลำ มีผู้ร้องนำเรียกพ่อเพลงหรือแม่เพลง ส่วนฝีพายทุกคนเป็นลูกคู่ เรือลำหนึ่งๆ มีผู้ร้องนำและลูกคู่ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ซึ่งเป็นเรือเล็ก ๆ จนถึง 20-30 คน ขึ้นอยู่กับขนาดของเรือในวันนั้น ท้องน้ำจะเต็มไปด้วยเรือมากมาย เสียงขับร้องเพลงเรือดังไปทั้งลำน้ำ ด้วยผู้ร้องเพลงเรือต้องร้องบทที่ใช้ไหวพริบปฏิภาณ เนื้อเพลงเรือ มีทั้งแบบชมโฉม ชมความงาม ชมไม้ ชิงชู้ ฯลฯ แล้วแต่กรณีและสถานการณ์

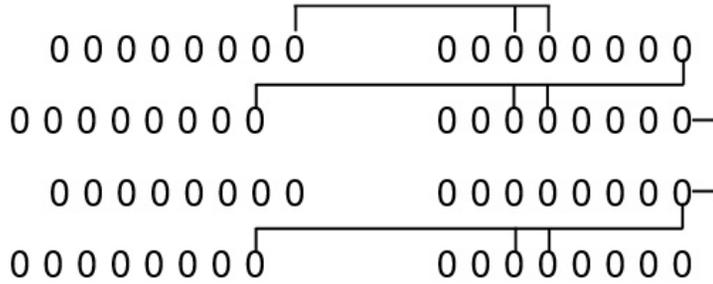

เพลงเรือจังหวัดชุมพร
ที่มา: Keamkrong (2006)

บทร้องเพลงเรือ มีรูปแบบฉันทลักษณ์ 2 แบบ คือ
แบบที่ 1 มี 4 วรรค และใน 1 วรรค มี 4-7 พยางค์ เรียกว่า กลอนสี่

แบบที่ 2 บทร้อง 1 บท มี 4 วรรค และใน 1 วรรค มี 8-10 พยางค์ เรียกว่า กลอนแปด

การร้องเพลงเรือ มีรูปแบบการร้อง 2 แบบด้วยกันดังนี้

แบบที่ 1 พ่อเพลงหรือแม่เพลงจะร้องนำในวรรค 1 และวรรค 2 พร้อมกับจังหวะการตีฆ้องโหม่ง และการปรบมือของผู้ร้องในเรื่องทุกคน เมื่อพ่อเพลงหรือแม่เพลงร้องวรรค 2 จบผู้ที่ทำหน้าที่เป็นลูกคู่ ก็จะร้องรับซ้ำวรรค 2 ทั้งหมดอีกครั้ง ส่วนมากจะปรากฏในรูปแบบกลอนเพลงเรือที่มี 8-10 พยางค์ หลังจากนั้นจะร้องในรูปแบบเดิมเวียนไปเรื่อย ๆ จนจบในวรรคสุดท้ายตามแต่พ่อเพลงหรือแม่เพลงจะลงจบด้วยจังหวะที่ทอดซ้าลง ทั้งนี้อาจจะลงจบในแบบคำธรรมดา หรือ มีคำว่า เอย เหย เฮย ก็ได้ ตัวอย่างบทร้องเพลงเรือและบทร้องลงจบ ดังนี้

	กราบพระบาทพระภูมิพลมหาราช	บรมนาถพิตรอดิศร
	พระองค์ทรงป້องปกพสกนิกร	มุ่งหลักธรรมคำสอนสู่ปวงไทย
	ถิ่นเขตแคว้นแดนด้าวเศร้าวิโยค	พระดับโศกยุติธรรมนำสดีไส
	ยามฝนแล้งโปรดฝนหลวงพระห้วงโย	น้ำพระทัยของพระองค์ทรงเมตตา
พ่อเพลง/แม่เพลง	กราบพระบาทพระภูมิพลมหาราช	บรมนาถพิตรอดิศร
ลูกคู่	บรมนาถพิตรอดิศร	บรมนาถพิตรอดิศร
พ่อเพลง/แม่เพลง	พระองค์ทรงป້องปกพสกนิกร	มุ่งหลักธรรมคำสอนสู่ปวงไทย
ลูกคู่	มุ่งหลักธรรมคำสอนสู่ปวงไทย	มุ่งหลักธรรมคำสอนสู่ปวงไทย
พ่อเพลง/แม่เพลง	ยามฝนแล้งโปรดฝนหลวงพระห้วงโย	น้ำพระทัยของพระองค์ทรงเมตตา
ลูกคู่	น้ำพระทัยของพระองค์ทรงเมตตา	น้ำพระทัยของพระองค์ทรงเมตตา
พ่อเพลง/แม่เพลง	ถิ่นเขตแคว้นแดนด้าวเศร้าวิโยค	พระดับโศกยุติธรรมนำสดีไส
ลูกคู่	พระดับโศกยุติธรรมนำสดีไส	พระดับโศกยุติธรรมนำสดีไส

ฯลฯ

คำลงท้ายจบ

พ่อเพลงหรือแม่เพลง	ขออำนาจพระไตรรัตน์เป็นฉัตรกัน	ปวงเทวีญทุกแห่งทั่วแหล่งหล้า
ลูกคู่	ปวงเทวีญทุกแห่งทั่วแหล่งหล้า	ปวงเทวีญทุกแห่งทั่วแหล่งหล้า
พ่อเพลงหรือแม่เพลง	อานุภาพพระสยามเทวา	คุ้มรักษาพระองค์ทรงพระเจริญ
ลูกคู่	คุ้มรักษาพระองค์ทรงพระเจริญ	คุ้มรักษาพระองค์ทรงพระเจริญ (ทอดจบ)

แบบที่ 2 พ่อเพลงหรือแม่เพลงจะร้องนำในวรรค 1 และวรรค 2 พร้อมกับจังหวะการตีฆ้องโหม่ง และการปรบมือของผู้ร้องในเรื่องทุกคน เมื่อพ่อเพลงหรือแม่เพลงร้องวรรค 2 จบ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นลูกคู่ก็จะร้องรับ ด้วยคำว่า “น้องพี่เอ๋ย สาวพี่เหี้ย” และต่อด้วยร้องซ้ำวรรค 2 ทั้งหมดอีกครั้ง ส่วนมากจะปรากฏในรูปแบบกลอนเพลงเรือที่มี 4-6 พยางค์ หลังจากนั้นก็จะร้องในรูปแบบเดิมเวียนไปเรื่อย ๆ จนจบในวรรคสุดท้ายตามแต่พ่อเพลงหรือแม่เพลงจะร้องทอดลงจบด้วยจังหวะที่ทอดซาลง โดยอาจจะลงจบในแบบคำธรรมดาทั่วไป หรือ มีคำว่า เอ๋ย เหย เฮย ก็ได้ ตัวอย่างบทร้องเพลงเรือและบทร้องลงจบ ดังนี้

	อิงเอ๋ยเฉิดฉาย	สลักลายเหมาะสม
	สวยสอดยอดพนม	ว่าชมเสียจริง
	ลวดลายพรายแพรว	ประดับแก้วเพชรพริ้ง
	สดใสใหญ่ยิ่ง	สุดจะอิงนิยาย
พ่อเพลง/แม่เพลง	อิงเอ๋ยเฉิดฉาย	สลักลายเหมาะสม
ลูกคู่	น้องพี่เอ๋ย สาวพี่เหี้ย	สลักลายเหมาะสม
พ่อเพลง/แม่เพลง	สวยสอดยอดพนม	ว่าชมเสียจริง
ลูกคู่	น้องพี่เอ๋ย สาวพี่เหี้ย	ว่าชมเสียจริง
พ่อเพลง/แม่เพลง	ลวดลายพรายแพรว	ประดับแก้วเพชรพริ้ง
ลูกคู่	น้องพี่เอ๋ย สาวพี่เหี้ย	ประดับแก้วเพชรพริ้ง
พ่อเพลง/แม่เพลง	สดใสใหญ่ยิ่ง	สุดจะอิงนิยาย
ลูกคู่	น้องพี่เอ๋ย สาวพี่เหี้ย	สุดจะอิงนิยาย
	ฯลฯ	
<u>คำลงท้ายจบ</u>		
พ่อเพลงหรือแม่เพลง	ทำบุญให้วัด	จัดเสริมศักดิ์ศรี
ลูกคู่	น้องพี่เอ๋ย สาวพี่เหี้ย	จัดเสริมศักดิ์ศรี
พ่อเพลงหรือแม่เพลง	รักสามัคคี	น้องพี่ผมเหย
ลูกคู่	น้องพี่เอ๋ย สาวพี่เหี้ย	น้องพี่ผมเหย

(ทอดจบ)

5. ลำตัดลูกบท

ลำตัด เป็นศิลปะการแสดงที่เกิดขึ้นและสามารถพบได้ทั่วไปในภาคกลาง รวมถึงในภาคใต้บางจังหวัด บางส่วนได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงของชาวมุสลิม ที่นิยมนำรำมะนาลำตัด มาแสดงหรือมาร้องเล่นบรรเลงกัน เพื่อความสนุกสนาน ลำตัดที่เกิดขึ้นในภาคใต้จังหวัดชุมพร เรียกว่า “ลำตัดลูกบท” ได้รับอิทธิพลมาจากการแสดงลำตัดในภาคกลาง และ การแสดงลิเกบันตนของชาวมุสลิมในภาคใต้ ลำตัดลูกบทจังหวัดชุมพร แต่เดิมนั้นนิยมเล่นกันมายาวนาน การแสดงลำตัดลูกบท มีการแสดงครั้งสุดท้ายเมื่อ 30 ปีก่อน ที่บ้านไร่ล่าง ตำบล

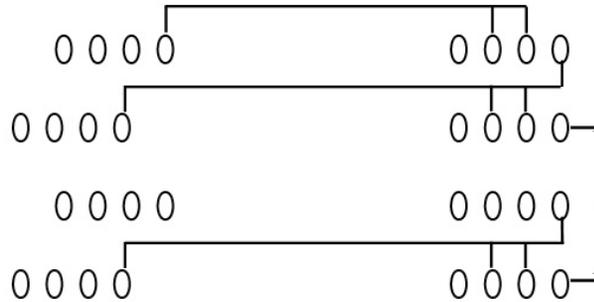
ปากแพรก อำเภอสวี จังหวัดชุมพร มี 2 คณะ ผู้ให้ข้อมูลสปริง ยินดี (ปราชญ์ท้องถิ่น) การเล่นลำตัดลูกบท ใช้รำมะนาลำตัด เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เมื่อเสร็จการทำงานตอนกลางวันแล้ว พลบค่ำก็ร้องรำทำเพลง กันตามหมู่บ้านในชนบท หมุนเวียนกันไป บทร้องนิยมใช้กลอนสี่ ในระยะแรกมีผู้ร้อง 2 คน สลับกันร้องรับและ ร้องทำนอง ไม่เป็นเรื่องเป็นราว ในระยะต่อมาก็เริ่มแสดงเป็นเรื่องราวขึ้น เริ่มตั้งแต่การว่าบทหลังฉาก การร้อง เต็มประกอบดนตรีทั้งผู้แสดงหญิงและผู้แสดงชายสลับกันไป มีการออกแขกคล้ายกับการแสดงลิเกในภาคกลาง ก่อนจะเข้าสู่เนื้อเรื่องของการแสดง จะมีผู้ออกมาประกาศฉากการแสดงคืนสลับกันไปจนจบเรื่องที่แสดง ผู้แสดง จะร้องบทลำตัดที่กระชับและที่ตนเองได้รับเท่านั้นเพราะถ้าบทร้องยาวเกินไปจะทำให้ผู้ชมการแสดงเกิดความเบื่อหน่าย จึงต้องเร่งรัดเนื้อหาไม่ให้ยืดเยื้อจนเกินไป โดยใช้เวลาในการแสดงทั้งหมดประมาณ 1 ชั่วโมง ตัวละครประกอบด้วย เจ้าเมือง นางเมือง พระเอก พระรอง ตา ยาย และตัวตลก เป็นไปตามเรื่องที่แสดง โดยนำมาจากวรรณคดีต่าง ๆ เช่น สังข์ทอง ไกรทอง ลักษณะวงศ์ จันทโครพ ฯลฯ นำมาแสดงเป็นตอนๆ ในการแสดงลำตัดลูกบทนั้น จะใช้ฉากหรือไม่ใช้ฉากก็ได้ ตามความพร้อมและความสะดวกของเจ้าภาพและ คณะผู้แสดง ลำตัดลูกบทหนึ่งคณะ จะมีจำนวนผู้แสดงมากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องที่แสดง อาจจะมี ตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปก็ได้ การร้องลำตัดลูกบท จะใช้ รำมะนาลำตัด เป็นเครื่องประกอบจังหวะ การแต่งกาย ตามความเหมาะสมกับบทบาทของตัวละคร เน้นความเรียบร้อย

รำมะนาลำตัด
ที่มา: Laosuk (2019)

บทร้องลำตัดลูกบท ลำตัดลูกบท จะมีรูปแบบฉันทลักษณ์แบบเดียว ตัวอย่างเช่น

1 บท มี 4 วรรค และใน 1 วรรค มี 4-7 พยางค์ เรียกว่า กลอนสี่

การร้องลำตัดลูกบท การแสดงลำตัดลูกบท จะมีผู้ร้อง 1 คนที่เป็นนายโรง จะเป็นผู้ประกอบพิธีไหว้ครู และว่าบทของลำตัดลูกบท มีลูกคู่ที่เรียกว่าลูกบทร้องรับ ทำนองพร้อมกับการตีรำมะนาประกอบจังหวะ ตลอดจนจบการแสดง ผู้แสดงเป็นตัวหลักทุกตัวจะต้องเป็นผู้ที่ร้องบทลำตัดด้วยตัวเอง ทั้งนี้ต้องมีการซ้อม ฝึกฝนเตรียมตัวก่อนการแสดงมาแล้ว ถ้าหากผู้แสดงมีการร้องบทลำตัด ผู้ที่ทำหน้าที่ลูกคู่หรือลูกบทก็จะทำหน้าที่ ร้องรับเอ็งเอย ทำยวรรคที่ 1 และทำหน้าที่ร้องรับทำนอง พร้อมกับการตีรำมะนา สลับกันไปเยี่ยงนี้จนกระทั่งจบหรือสิ้นสุดการแสดงไป ตัวอย่างบทร้องลำตัดลูกบท มีดังนี้

บทรับ

เอ็งเอ้ย

จังหวะ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉิ่ง	--- ฉับ	--- ฉับ	--- ฉับ
รำมะนา	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1
ลูกบท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	-เอ็ง-เอ้ย	- - - -	- - - -	- - - -
ผู้แสดง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

น้อย น้อย นอย นอย น้อย นอย น้อย น้อย น้อย นอย

น้อย น้อย นอย นอย นอย น้อย นอย นอย น้อย นอย

น แทน นอย

นุ แทน น้อย

นั แทน น้อย

หน้าทับ

เลข 1 แทน มือขวาตีกลางรำมะนา แบบมือเปิดเสียง

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีที่ 42 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2563)

เลข 2 แทน มือขวาตีขอบรำมะนา แบบปิดเสียง

เลข 3 แทน มือซ้ายตีขอบรำมะนา แบบปิดเสียง

การบรรเลงหน้าทับของรำมะนาและการรับร้องทำนองของลูกบท

จังหวะ	-ฉิ่ง -ฉับ							
รำมะนา	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1
ลูกบท	- - - -	- - - -	- น - ไม้	- น - น	- น - ไม้	- น - น	- - - น	- - - น
ผู้แสดง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

จังหวะ	-ฉิ่ง -ฉับ	-ฉิ่ง -ฉับ	-ฉิ่ง -ฉับ	-ฉิ่ง -ฉับ	-ฉิ่ง -ฉับ	-ฉิ่ง -ฉับ	-ฉิ่ง -ฉับ	-ฉิ่ง -ฉับ
รำมะนา	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1
ลูกบท	- - - -	- ไม้ - ไม้	- - - น	- น - -	- น - ไม้	- น - น	- - - ไม้	- - - น
ผู้แสดง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

ขึ้นบท การร้องลำดับการบรรเลงหน้าทับของรำมะนาและการรับร้องทำนองของลูกบท

แต่งตัวอยู่ในห้อง

แต่งตัวอยู่ในห้อง

สองคนพี่น้อง

เดี่ยวได้ออกมา

วรรคที่ 1 วรรคที่ 2

จังหวะ	-ฉิ่ง -ฉับ							
รำมะนา	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1
ลูกบท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	-เอ็ง-เง้ย	- - - -	- - - -	- - - -
ผู้แสดง	- - - -	-แต่ง-ตัว	- - - อยู่	-ใน-ห้อง	- - - -	-แต่ง-ตัว	- - - อยู่	-ใน-ห้อง

วรรคที่ 3 วรรคที่ 4

จังหวะ	-ฉิ่ง -ฉับ							
รำมะนา	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1
ลูกบทย	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	-เอ็ง-งัย	- - - -	- - - -	- - - -
ผู้แสดง	- - - -	-สอง-คน	- - - -	-พี-น้อง	- - - -	-เดียว-ได้	- - - -	-ออก-มา

วรรคที่ 1 วรรคที่ 2

จังหวะ	-ฉิ่ง -ฉับ							
รำมะนา	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1
ลูกบทย	- - - -	- - - -	- น - นั	- น - น	- น - นั	- น - น	- - - น	- - - น
ผู้แสดง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

วรรคที่ 3 วรรคที่ 4

จังหวะ	-ฉิ่ง -ฉับ							
รำมะนา	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1	- 2 3 2	3 1 - 1
ลูกบทย	- - - -	- นั - นั	- - - น	- น - -	- น - นั	- น - น	- - - นั	- - - น
ผู้แสดง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

เมื่อร้องเวียนไปจนครบบทหรือจบเรื่องราว แล้วจะสลับกับพิธีกร ผู้ที่ออกแขกบอกเล่าเรื่องราวเป็นฉากๆ ไปจนกว่าจะจบเรื่องที่แสดง

6. รูปแบบของขนบธรรมเนียมของเพลงบอก เพลงเรือ เพลงนาและลำตัดลูกบทย

พิธีกรรมและความเชื่อ การร้องเพลงบอก และเพลงนานั้นไม่มีการตั้งเครื่องบูชาครู ยกเว้นผู้แสดงจะยกมือไหว้แล้วร้องบทเพลงบอกส่วนเพลงเรือ จะตั้งเครื่องบูชาแม่ย่านาง และลำตัดลูกบทยจะมีการตั้งเครื่องบูชาครู

กฎข้อห้าม การร้องเพลงบอก เพลงเรือ เพลงนา และลำตัดลูกบทย ไม่มีข้อห้ามไว้แต่อย่างใด จึงทำให้ผู้ที่สนใจทุกคน สามารถที่จะขับร้องได้ ทั้งนี้ต้องเหมาะสมแก่กาลเทศะในการแสดง

การสืบทอดและการฝึกฝน เพลงบอก เพลงเรือ เพลงนา และลำตัดลูกบทย เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา ค้นคว้า ทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ

ของผู้คนในท้องถิ่น การเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่ได้ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ในลักษณะมุขปาฐะ โดยการ ฝึกฝน ให้เกิดความชำนาญ จนทำให้มีความสามารถ ทักษะและปฏิภาณไหวพริบบทร้องและการแสดง

7. บทบาทหน้าที่ของเพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร

7.1 ด้านการให้ความบันเทิง ทำให้สมาชิกในสังคมเกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินใจ

7.2 ด้านการให้ความรู้ เป็นแหล่งองค์ความรู้ ข้อมูลด้านประวัติบุคคล ประวัติศาสตร์ ความรู้ด้าน บทประพันธ์ ดนตรี ฯลฯ ล้วนเป็นความรู้ที่ได้รับการส่งผ่านจากบทร้องเพลงบอกทั้งสิ้น

7.3 ด้านการสะท้อนสังคม ให้ข้อคิด แนวคิด แนวปฏิบัติที่เป็นบรรทัดฐานทางสังคม เพลงบอก ทำให้เกิดความสามัคคี และทำให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม

7.4 ด้านการประชาสัมพันธ์ ช่วยในการประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ท่ามกลาง สภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

คุณธรรมจริยธรรม บทร้องของการแสดงบางส่วนก็จะสะท้อน แสดงออกให้เข้าถึงแง่คิด ค่านิยม คติธรรม ทางพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างด้านคุณธรรม จริยธรรม การสอนให้สมาชิกในสังคมมีความรักสามัคคีกัน ที่จะส่งผลให้สังคมนั้นมีความร่มเย็น ความสงบสุข วาระโอกาส การร้องเพลงบอกนิยมร้องทั้งในงานมงคลและงานอวมงคล เช่น วันสงกรานต์ งานบุญกฐิน งานบุญทอดผ้าป่า งานบุญขึ้นบ้านใหม่ งานศพ เป็นต้น คุณค่า ข้อคิด เป็นการแสดงออกทางด้านความสามารถ ด้านคิดสร้างสรรค์ ด้านการสร้างจินตนาการ สอดแทรกคติสอนใจ และด้านแนวคิดที่เป็นประโยชน์ เพลงนาเป็นเพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร เป็นการแสดงที่บ่งบอก แสดงให้เห็นถึงทักษะความสามารถด้านการใช้ภาษา อย่างมีศิลปะ อันเป็นมรดกทางสังคมวัฒนธรรม จังหวัดชุมพร ที่มีมาอย่างยาวนาน สถานภาพ เพลงบอกเป็นการแสดงที่กำลังจะลดและหมดบทบาทจากสังคมจังหวัดชุมพรลงไปอย่างต่อเนื่อง อันมีสาเหตุจากสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

8. การฟื้นฟู ส่งเสริมและอนุรักษ์เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร

8.1 การฟื้นฟู การรวบรวมองค์ความรู้ จากปราชญ์ท้องถิ่น ศิลปินพื้นบ้าน ที่มีความรู้เรื่อง เพลงร้อง ประกอบด้วย เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ และลำตัดลูกบท เพื่อการบันทึกข้อมูลและการจัดทำหลักสูตร การเรียนรู้ สำหรับหน่วยงาน เยาวชน และผู้สนใจได้ศึกษาและเรียนรู้

8.2 การส่งเสริม ความร่วมมือกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดชุมพร ในการจัดกิจกรรมการแสดงในโอกาสต่าง ๆ เพื่อให้ศิลปะการแสดงแขนงนี้ ซึ่งประกอบด้วย เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ และลำตัดลูกบท ได้มีการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

8.3 การอนุรักษ์ ด้วยการตั้งศูนย์การเรียนรู้ เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร ณ เรือนดนตรีไทย โรงเรียนเมืองหลังสวน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่องเพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการเก็บข้อมูล ลงภาคสนาม เพื่อศึกษาข้อมูลอย่างถี่ถ้วน ตามหลักวิชามานุษยวิทยาคิวติยา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยภาคสนามเป็นหลัก และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ แล้วนำมาใช้ในการวิเคราะห์ และศึกษาเปรียบเทียบเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้อง ผลสรุปที่ได้มานั้นเป็นประโยชน์ต่อการฟื้นฟู การส่งเสริม และการอนุรักษ์ เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้จังหวัดชุมพร จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร ประกอบด้วย เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ และลำตัดลูกบท เป็นการแสดงออกทางด้านทักษะความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ ที่ได้สอดแทรกคติสอนใจ และแนวคิดที่เป็นประโยชน์ ผ่านทักษะความสามารถด้านการใช้ภาษาอย่างมีศิลปะ อันเป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรม ที่ถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น นิยมนำมาร้องเล่นในงานประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ งานมงคล และงานอวมงคล มีพ่อเพลงแม่เพลงทำหน้าที่ ในการร่อนนำหรือว่าบทนำ และมีลูกคู่ หรือลูกบท ทำหน้าที่ในการร้องรับ

เพลงบอกใช้ฉิ่งและการปรบมือ เพื่อเป็นจังหวะ เพลงนาไม่ใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะแต่จะให้จังหวะรับส่งตามค้ำกลอน เพลงเรือไม่ใช้เครื่องดนตรีประกอบจังหวะแต่จะใช้ไม้พายเรือ เคาะกับกาบเรือ เพื่อให้จังหวะในการร้องเพลงเรือ และลำตัดลูกบทใช้ฉิ่งและรำมะนาลำตัด เป็นเครื่องประกอบจังหวะ บทร้องส่วนใหญ่จะร้องแบบกลอนสด มีรูปแบบฉันทลักษณ์ แบบกลอนสี่ กลอนหก และกลอนแปด ก่อนการแสดงเพลงบอกและเพลงนา จะไม่มีการตั้งเครื่องบูชาครู มีเพียงการยกมือไหว้ แล้วร้องบทไหว้ครูที่ว่าด้วยคุณพระรัตนตรัย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ คุณครูบาอาจารย์ต่าง ๆ ส่วนเพลงเรือและลำตัดลูกบท จะมีการตั้งเครื่องบูชาเพื่อบวงสรวง สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ได้อำนวยอวยชัยให้เกิดสิริมงคล แก่ทั้งผู้แสดงและผู้ชม การแต่งกายของผู้แสดงจะแต่งแบบสุภาพ ผู้หญิงสวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งโจงกระเบน ผู้ชายสวมเสื้อคอกลม นุ่งโจงกระเบนหรือกางเกงขาสวมสามส่วน เน้นสีล้วนสวยงามเหมือนกัน แล้วแต่ความสะดวก มีลักษณะการถ่ายทอดดนตรี และการร้องว่าบท ด้วยการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะ

ด้านการฟื้นฟูส่งเสริมและอนุรักษ์ เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร ประกอบด้วย การรวบรวมองค์ความรู้ เพื่อบันทึกข้อมูลและการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสถานศึกษา พร้อมกับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร ณ เรือนดนตรีไทย โรงเรียนเมืองหลังสวน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลด้านการศึกษา เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร แก่ผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาและเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากศิลปะการแสดง เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ จังหวัดชุมพร ที่ประกอบด้วย เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือและลำตัดลูกบทมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมในยุคปัจจุบันอิทธิพลของตะวันตกเข้ามาทำให้เยาวชนสนใจและมีค่านิยมที่บริโภควัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแทนที่ จึงทำให้บทบาทหน้าที่ของเพลงร้องพื้นบ้านจังหวัดชุมพรที่เคยอยู่ในวิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคมชุมชนจังหวัดชุมพรลดน้อยลงตามกาลเวลา

รวมไปถึงมีผู้ที่สามารถร้องเพลงร้องพื้นบ้านจังหวัดชุมพรได้เพียงไม่กี่คนเท่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นคนเฒ่าคนแก่ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการฟื้นฟู ส่งเสริมและอนุรักษ์ด้วยกระบวนการรวบรวมองค์ความรู้ตามหลักมานุษยวิทยาเพื่อการศึกษาเพื่อการดำเนินการจัดทำเป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนนักศึกษาเยาวชนสมาชิกในสังคมที่มีความสนใจที่จะเรียนรู้เรื่องเพลงร้องพื้นบ้าน จังหวัดชุมพร ทั้งนี้จะส่งผลดีและเกิดประโยชน์ต่อวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของประเทศชาติต่อไป โดยศึกษาในหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ในเขตจังหวัดอื่นที่มีอิทธิพลต่อวิถีประชาชนในภาคใต้ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างกันในแต่ละท้องถิ่น
2. การจัดทำศูนย์การเรียนรู้เกี่ยวกับเพลงร้องหรือศิลปะการแสดงอื่น ๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน แล้วนำมาฟื้นฟู ส่งเสริม และอนุรักษ์ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้แก่นักเรียนนักศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา มหาวิทยาลัย โดยเฉพาะนักศึกษาที่ศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น ดนตรีวิทยา มานุษยวิทยา และผู้สนใจทั่วไป
3. การส่งเสริมและผลักดันให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในหลักสูตรท้องถิ่นสถานศึกษาทั่วไป ทั้งในจังหวัดชุมพร และจังหวัดอื่น ๆ ของภาคใต้

รายการเอกสารอ้างอิง

- Chumphonculturaloffice. (2015). *Pleng Na*, Retrieved 20 June 2018, from <https://www.youtube.com/watch?v=BtyQvzp-kb4>. (In Thai)
- Intharasunanon, K. (1982). *Guidelines for playing Thai folk songs, The 8th Thai Higher Education Music Festival*. Bangkok: The National Theatre. (In Thai)
- _____. (1993). *Folk music*. Encyclopedia of Educational Sciences, No.1. Srinakharinwirot University. (In Thai)
- _____. (2000). *Fundamentals of cultural anthropology*. Teaching documents, Faculty of Fine Arts, Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Laosuk, K. (2008). *Music accompanying Nora performance and related culture: A case study of "Manorah Sprang Sawisin group"*. Master Thesis, M.F.A. in Ethnomusicology, Graduate School, Srinakharinwirot University. (In Thai)
- _____. (2017). *Interviewed*, June 2017. (In Thai)

- Local Southern Information. (2018). *Pleng Bok*, Retrieved 20 June 2018, from <https://clib.psu.ac.th/southerninfo/content/2/c7f436bf>. (In Thai)
- Ministry of Culture. (2008). *The Study of Participating to Cultural Network and Community for Cultural Management: Case study Plaeng Na of Amphur Sawee, Chumphon Province*. Bangkok: Office of the National Culture Commission. (In Thai)
- Ministry of Education. (2008). *The Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008)*. Bangkok: Agricultural Cooperatives of Thailand Press. (In Thai)
- Phukaotong, S. (1996). *Thai Music and the ways to appreciation*. Bangkok: Ruen Kaew Printing. (In Thai)
- Pitakubpatam, T. (1999). *An Analytical Study of Kwanjit Sriprajans Folk Songs*. Master Thesis, M.A. in Thai Studies. Graduate School, Ramkhamhaeng University. (In Thai)
- Pongpaiboon, S. (1981). *Folk music in the South*. Songkla: The Institute for Southern Thai Studies, Thaksin University. (In Thai)
- Sangtong, K. (1997). *Patiphak songs: music culture and social reflections of the people at Khaothong subdistrict, Phayuhakheree district, Nakhonsawan province*. Master Thesis, M.F.A. in Cultural Studies, Graduate School, Mahidol University. (In Thai)
- Santasombat, Y. (1990). *Human and Culture*. Bangkok: Ruen Kaew Printing. (In Thai)
- Sayamphan, T. (1995). *Belief and rites of rice farmers of Tambon Khuan Maphrao, Amphoe Muang, Changwat Phatthalung*. Master Thesis, M.A. in Thai Studies, Graduate School, Srinakarinwirot University. (In Thai)
- Sukeeson, K. (2008). *A study on Saw: The folk song from Chiang Mai province, A case study of Buasorn Thanomboon*. Master Thesis, M.F.A. in Ethnomusicology, Graduate School, Srinakharinwirot University. (In Thai)
- Suppradit, D. (2001). *A case study of Mon music and Rum Chophoor ceremony of Mon*. Master Thesis, M.F.A. in Ethnomusicology, Bangkok: Graduate School, Srinakarinwirot University. (In Thai)
- Wikipedia. (2006). *Pleng Ruea*, Retrieved 25 June 2018, from <http://ich.culture.go.th/index.php>.